

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה

משוואות-יצחק

דפי עיון במפרשים

יו"ל ע"מ. מושקוביץ * משוואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 פקס: 08-8616174

שנת "השס"ה

פרשת מטות

א. תוספת ברכה. **ויברך משה אל ראשי המטות (ל' ב')**

פרק ל' פסוק ב':

כבר דקדקו מפרשים על שנוי סדר ציוי זה מסדר פל הציונים שבחנותה. כנאמר בהם דבר. אי ציוי אל בני ישראל, ובהוא טעם מיוחד בזה לציוות זה רק אל ראשי המטות. וכתבו בזה המפרשים הבה. ודברי הו"ל בזה ידועים. והוא ברש"י כאן.

ולו נראה להטעים שנוי ציוי זה בדרך פשוט. כי הן כפי שידוע בריהו ובנביאים ובחז"ל, כי ענין נדרים כגלגל אינו ליענין לפני ה', כגש"כ (פ' תצא) וכו' החל לנודר לא יהיה בו חטא (נדרים ע"ז ב'). וכן בקהלת (ה') טוב אשר לא נודר, וכן אבדו כל הנודר כאילו בנה במה ותקיימו כאילו הקריב קרבן, וטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר (נדרים ט' א'). ויותר מזה אמרו כל הנודר אעפ"י טעמימו נקרא רשע (שם כ"ב א'). טעם הדבר יש לומר מפני שיענין נדר מיקף אחרות הרבה, כמו איהודי השלישון ובמניעת השלישון ובמניעום ופחיתות ערך השלישון וכוונתו יעל פי זה גם העניני גרובה בו וכמו שאמרו בעין נדרים כסאן כשלישון אי אילו רק אחריו לשלם אמתו של אדם ובנינו קנינים מתים (ענין שבת ל"ב וה"ט י'), ולכן כגלגל טוב שיבטוי בלתידי (אם לא בעת צרה כג"כ במ"ד ר"פ וצא על הפסוק וידר יעקב ברה כציה לנודר בעת צרה יענין בתוס' חולין ב' ב').

יכל זה לא יצא אב הפלוגו חו"ל כל כך כבעלת גניעת נדרים. והיא כדי לנטות את לב העם מזה אשר הוא כגלגל סודך אחר נדרים. והנה אם לנטות זו על המנון עמד יתפרסם אפשרות הפרת הנדר, הוא בידאי ויסופו הרגל לנודר כחשבו, כי ככל יעה אפשר ליהם להמטר הנודר ע"י הפרתו ולכן לא פרסם זאת יעה גלווי לכל העם כי אם לראשי מטה כל שטט שידע את אשר לפניו במקרה נדר הפרתו. והענין לא ישתעש בידועה גליה בענין זה.

*) ואנכם כי לפאחד זה המה מאיה כי אין יתכן יעה כנודר נקיים לקרא רשע, אך המה כפר כפטיא אצטו כי חשב יעה אעפ"י כנאני היתרון לנחת בו את הנשוא ופיעע יעניע כפטיא הנשוא. אי גינון הנשון וכוונתו — אעפ"י כן לפעמים הוא כגלגל טב את זה אשר רק כענינת נודר הוא ענינה רק דבר שלא כדמיון ונכח שאמרו הנדרים יד על הפולחן וקרא יעה (כנחזקין י"ח ב'). ואעפ"י כשכפלי הוא שיעבר היתה.

וכן אם אדם נחשבים כלכות עבדי כענינה יעה רק כענינה בודד נקרא יעה כענינים (פ' תצא) והנה אם בו חכמי השטע ואמרו על הפסוק יעם וקלה אחרו לעיניו מיון שלקמו הווי היא כנאני. כנאני כענינה כפיה לא יכין לו ענין הנשוא רשע.

וכן אם אדם יד לו דין עם הנדרו ילא ימה כדון נקרא יעה כענינים (שם) והרשיעו (ההינים) את הרשע אעפ"י יעל רשעוהו הוא את יתכן כנה כנאני כדון עם הנדרו חולק זה אין בו כל דבר רשע.

וכמה ציווי רשע כנאנאמר שיהוא לפעניו בזה. כל הנודר אעפ"י כנאני כדון ילא רשע כנאנא עשה כדון דבר שלא כדמיון יען כי כגלגל טב

אלות

מטות

1. מהו הקושי המפורסם ומה דעת חז"ל (רש"י)?
2. פרשנו אינו מסתפק בתשובה זו ומביע דעתו על ציין כללי ביותר, מהו?
3. איך תשובתו הרציונית-כללית צונה - אמנם בעקיפין - על האלתו בתחילת הקטע?
4. פצצת מה דעתו על נדריים?
5. למה אמר כן לה ככל זאת קיים?
6. האם זה לפסח או לאנאי לנודר?
7. למה אמר כן לה נאמר לראשי המטות בלבד?

* * *

ב. מדרשי תורה להקדוש אנשלמה האשתורקי הי"ד.

פרק ל' פסוק ג':

לא יחל דברו, ריל שלא יעשה שבועה שיעשה חלול אם יקיימה כנון שנשבע לבטל את המצוה ולחלל ברית ולעבור עבירה. וויש ככל היוצא מסיו ריל שתהיה שבועתו בצד שיהיה בידו לקיים ככל היוצא מסיו ולעשות כמו שאריל לוקה^ט ואוכל סצה וויש לא יחל דברו:

אלות

1. מה הקושי האפשרי בהפנת הפסוק?
2. מהי דעת פרשנו באופן?
3. "שיהיה בידו לקיים" מה הכוונה כאן?

* * *

ג. קדושת לוי.

פרק ל' פסוק ג':

לאסור איסר י"א נפשו (ל. ג). נראה פירושו, שאסור לידור שום נדר, רק כשיצרו מתגבר לעבור עבירה או מותר לידור ולישבע, כמו שעשה בועז ליערה שנשבע חי ה' (רות ג, יג) וידר ליה' פירוש 'לאסור איסר', דהיינו שנדר הוא 'איסר על נפשו', והוא נשבע לבטל יצרו: לא יחל דברו עמה' היוצא מפיו יעשה (ל. ג). מי שאינר עושה דבורו חולין, עושה תקונים בכל היוצא מפיו, ויגזור אומר ויקם לו י"א איים כב. כדל, 'צדיק מושל ביראת אלילים' י"א י"א י"א טו, ב), על ידו עמיתת ברית דרטיית, וזהו 'מטות', שיכול דרטיית מדותה של הקב"ה מדין לרחמים:

אלות

1. קטע הראשון מתייחס פרשנו לצצת הנדריים, מה דעתו, ואל מה הוא מבסס אותה?
2. מה הדומה fe פוצני?
3. מה מוסיפים דבריו בקטע השני?
4. מה פירושו ל"מטות" כאן?
5. מה הרציון בכך?

* * *

ד. העמק דבר.

פרק לב' פסוקים טז'-כג':

(טז) גדרת צאן נבנה למקננו • כמבוקשנו
 הראשון : וערים למפנו • המבוקש השני • והיינו
 שהקדימו גורד האלף לטורד הטף : (יז) לפני בני
 ישראל • הוסר הטענה הראשונה של משה ח'ך
 ימלאו לב שהם יבאו למלחמה והאנחנו נשג • הרי
 אנו הולכים חושים למלחמה • וגם הטענה השני'
 שיאמרו שאנו יראים • ואין אנו סונוכים על השגחתו
 ית"ש • אדרבה נשעה שלך חושים • וישב מפנו
 בערי הטבצד • הרי ח'ן אנו יראים לעוזב את
 הבנים וסונוכים אנו על השגחתו ית' עליהם •
 ואם שלא רנו לסמוך על נס ולהניחם בערי הפרזי •
 זה כבר נתראה הקב"ה שיהיו בזו המדרגה • אבל
 מכ"מ הרי סונוכים עליו • דכלא השגחה פרטית ממנו
 ית' לא יועיל ערי מבצר כאשר ח'ן ח'ם להלחם
 ג"כ : (יח) לא נשוב וגו' • עוד יש לכל השבטים
 למען • מה שאנו זוכים קודם להם בנחלה • שהרי
 בשני החילוק ח'ים יכולים לעשות מאומה לגורד
 חלקם ונחלתם כל עוד לא נחברר החילוק • ואנו
 כבר מבוררת בידנו • ע"כ נכטיה כי לא נשוב אל
 צהינו וגו' • לא אחר הכיבוש לחוד • אלא אחר
 החילוק : (יט) כי לא נחל וגו' • כי הראשון
 משמעו דהא • וכי השני משמעו אס • אס תחליט
 שבאה לחלחנו וגו' : (כ) אם תעשון וגו' • הסיף
 להם משה שני דברים • חדא אחר כאשר תחלצו
 וגו' • אזי (בא) ועבר לכם כל חלוץ וגו' • לא
 שילכו כמה חלוצי מלחמה וגו' • וכמה ישארו בבית •
 לא כן אלא כל חלוץ כו' • שנית אמר להם

(כב) ונבבשה הארץ לפני ה' • זה שאמרתם לא
 נשוב אל צהינו עד הסגחל ב"י ח'ם נחלתו • היינו
 חילוק הארץ לא יהא משום להחנקות מחרעמות
 ישראל לחוד כמשמעות הלשון • אלא כל עוד שלא
 נחלקה הארץ לא נכבשה : לפני ה' • כי קדושת
 הארץ חלוי' הרבה בחילוק וצברור כל אחד על נחלתו •
 כידוע שבזה תלי' דיני יובל ועוד כמה דינים שאין
 נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג • והרי זה עיקר רנוי
 ה' שהאם הארץ מיושבת בקדושתה לפניו • ואז תהי'
 הנהגתו והשגחתו ביחוד עליה • ובהם יהיו נקיים
 גם מה' גם מישראל • והוסיף עוד משה לכונה זו
 ל"מ למעשה • והיתה הארץ הזאת לאחזה לפני
 ה' • גם הארץ הזאת עה"י • אע"ג שבאמת קיל
 קדושתה מגליל ויהודה מכ"מ תהי' הארץ לאחזה לפני
 ה' • בקבלת השגחתו ית' וכל מנהגי ח"י כמו בפסרת
 השבטים : (כג) ואם לא תעשון כן • שתהיה
 אחוזתכם לפני ה' : הנה חטאתם לה' • כבר ינחמם
 ידי חובתכם לישראל • אבל חטאתם לה' • שהרי
 הוא חסן שגם חסם תהיו תחת השגחתו כמו עשרה
 שבטים שבח"י : ודעו חטאתכם וגו' • תזכרו מה
 שאתם עלולים לחטוא חפי' יעשו כמו שהם מזוויס •
 כאשר כן באמת סרו חחלה מה' בע"ז • וגם גלו
 חחלה לעשרת השבטים • והיינו משום שקדושת הארץ
 הועילה הרבה מעה"י : וע"ע מש"כ בס' דברים ג' :

מטות

1. מה הפציה בפסוק טז' ומה תשובת פרשניו?
2. בפסוקים יז', יח' מסביר פרשניו את תשובתם לפצנות משה, מה בדיוק האצנה שלהם?
3. בפסוק יט' מוכיחים פצאייט "כי" פרשניו מסביר את ההבדל ביניהם, למה זה חשוב לו?
4. פרשניו מסביר את שתי תביעותיו הנוספות של פרשניו. מהם, מה בדיוק פיקס כאן משה ולמה?
5. מה יקרה אם לא יצאו כמובטח?
6. מה קרה פאמת פאציות?
7. איך נצטרע ני השפיט וחצי?

